

Vergaderjaar 2020–2021

35 295

EU en de rechtsstaat

H

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 21 juli 2020

De vaste commissies voor Europese Zaken¹ en voor Justitie en Veiligheid² hebben de brief van de Ministers van Buitenlandse Zaken en van Justitie en Veiligheid, de ministers voor Rechtsbescherming en van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media inzake de Nederlandse inzending over de EU-toetsingscyclus voor de rechtsstaat³ besproken.

Op 19 juni 2020 is in reactie een brief verzonden met vragen van de leden van de fracties van CDA en van GroenLinks, waarbij de leden van de PvdA-fractie zich hebben aangesloten. De leden van de FVD-fractie hebben zich aangesloten bij de vragen van het CDA.

De Minister heeft op 14 juli 2020 gereageerd.

De commissies brengen bijgaand verslag uit van het gevoerde schriftelijk overleg.

De griffier voor dit verslag,
Bergman

¹ Samenstelling Europese Zaken:

Essers (CDA), Backer (D66), Faber-van de Klashorst (PVV), Van Apeldoorn (SP) (*ondervoorzitter*), De Boer (GL), Van Dijk (SGP), Koole (PvdA), Oomen-Ruijten (CDA) (*voorzitter*), Stienen (D66), Teunissen (PvdD), De Bruijn-Wezeman (VVD), Van Rooijen (50PLUS), arbouw (VVD), Van Ballekom (VVD), Beukering (FVD), Bezaan (VVD), Cliteur (FVD), Geerdink (VVD), Gerbrandy (OSF), Huizinga-Heringa (CU), Karimi (GL), Otten (Fractie-Otten), Vendrik (GL), Vos (PvdA), Van Wely (FVD).

² Samenstelling Justitie en Veiligheid:

Backer (D66), De Boer (GL) (*voorzitter*), Van Dijk (SGP), Van Hattem (PVV), Nooren (PvdA), Rombouts (CDA), Bikker (CU), Baay-Timmerman (50PLUS), Adriaansens (VVD), arbouw (VVD), Bezaan (PVV), De Blécourt-Wouterse (VVD), Cliteur (FVD), Dittrich (D66), Doornhof (D66), Gerbrandy (OSF), Janssen (SP), Karimi (GL), Meijer (VVD), Nicolai (PvdD), Otten (Fractie-Otten) (*ondervoorzitter*), Van Pareren (FVD), Recourt (PvdA), Rietkerk (CDA), Veldhoen (GL), Van Wely (FVD).

³ Kamerstukken I, 2019–2020, 35 295, E.

BRIEF VAN DE VOorzITTERS VAN DE VASTE COMMISSIES VOOR EUROPESE ZAKEN EN VOOR JUSTITIE EN VEILIGHEID

Aan de Minister van Buitenlandse Zaken

Den Haag, 19 juni 2020

De commissies voor Europese Zaken en voor Justitie en Veiligheid hebben de brief van de ministers van Buitenlandse Zaken en van Justitie en Veiligheid, de ministers voor Rechtsbescherming en van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media inzake de Nederlandse inzending over de EU-toetsingscyclus voor de rechtsstaat⁴ besproken. Zij hebben besloten om gelegenheid te bieden voor schriftelijk overleg. De leden van de fracties van **CDA** en van **GroenLinks** hebben de navolgende vragen. De leden van de **PvdA**-fractie sluiten zich bij deze vragen aan. De leden van de **FVD**-fractie sluiten zich aan bij de vragen van het CDA.

De leden van de fractie van **GroenLinks** hebben met veel belangstelling kennisgenomen van de rapportage van de Nederlandse regering voor het Annual Rule of Law Report. De leden hebben begrepen dat de rapportage een beantwoording is van een questionnaire van de Europese Commissie van 23 maart 2020. Om de inzending goed te kunnen beoordelen ontvangen de leden graag een afschrift van deze questionnaire.

Op p. 11 van de inzending staat de navolgende passage: «*There is currently a discussion between the Council for the Judiciary, the Ministry of Justice and Security and the Parliament with regard to the system of financing of the Judiciary and the separation of powers*».

De leden van de fractie van GroenLinks hebben met interesse kennisgenomen van het feit dat er thans een discussie gaande is tussen de Raad voor de Rechtspraak (RvdR) en het Ministerie van Justitie en Veiligheid omtrent het systeem van financiering van de rechtspraak in relatie tot de scheiding der machten. Kan de regering aangeven waar deze discussie zich op toespitst, wat de standpunten van de betrokkenen zijn en wat de (mogelijke) uitkomsten van deze discussie (zullen) zijn?

In de begeleidende brief van 20 mei 2020 staat dat «*De eerbiediging van de rechtsstaat essentieel (is) voor het kunnen bestaan van wederzijds vertrouwen tussen de lidstaten; erosie gaat ons allen aan.*» De ministers vervolgen met de navolgende conclusie: «*Adequate follow-up van de toetsingscyclus zal voor Nederland daarom een belangrijk aandachtspunt zijn*».

Graag vernemen de leden van de fractie van GroenLinks naar aanleiding van deze laatste zinsnede van de ministers waaruit een adequate follow-up naar hun oordeel zal moeten bestaan en derhalve wanneer daarvan sprake zal zijn. Tevens vernemen deze leden graag welke bijdrage de ministers voornemens zijn te leveren teneinde deze adequate follow-up te bewerkstelligen.

De leden van de **CDA**-fractie hebben de rapportage van de regering met belangstelling gelezen. Zij hebben nog wel een enkele vraag. Zien deze leden het goed, dat de regering nog zoekende is naar effectieve instrumenten en coalities met andere regeringen om uiteindelijk consequenties te verbinden voor landen waar de Europees overeengekomen rechtsstatelijke beginselen stelselmatig worden geschonden?

⁴ Kamerstukken I, 2019–2020, 35 295, E.

De commissies voor Europese Zaken en voor Justitie en Veiligheid zien graag de beantwoording van bovenstaande vragen tegemoet binnen vier weken na dagtekening van deze brief.

Een gelijklopende brief is gestuurd naar de Minister van Justitie en Veiligheid en de Minister voor Rechtsbescherming.

De voorzitter van de vaste commissie voor Europese Zaken,
M.G.H.C. Oomen-Ruijten

De voorzitter van de vaste commissie voor, Justitie en Veiligheid,
M.M. de Boer

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 14 juli 2020

Naar aanleiding van het schriftelijk overleg van d.d. 19 juni jl. van de commissies voor Europese Zaken en voor Justitie en Veiligheid inzake de Nederlandse inzending in het kader van de EU-toetsingscyclus voor de rechtsstaat doe ik u, mede namens de Minister van Justitie en Veiligheid, de Minister voor Rechtsbescherming, de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de Minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media, de onderstaande beantwoording toekomen.

Op verzoek van de leden van de fractie van GroenLinks is een afschrift van de vragenlijst van de Europese Commissie⁵ als bijlage bij deze brief gevoegd.

De leden van de fractie van GroenLinks hebben met interesse kennisgenomen van het feit dat er thans een discussie gaande is tussen de Raad voor de Rechtspraak (RvdR) en het Ministerie van Justitie en Veiligheid omtrent het systeem van financiering van de rechtspraak in relatie tot de scheiding der machten. Kan de regering aangeven waar deze discussie zich op toespitst, wat de standpunten van de betrokkenen zijn en wat de (mogelijke) uitkomsten van deze discussie (zullen) zijn?

In 2016 heeft het Tweede Kamerlid Van Nispen (SP) een initiatiefwetsvoorstel⁶ ingediend dat een eigen begroting voor de Rechtspraak, los van de begroting van het Ministerie van Justitie en Veiligheid, regelde. Dit wetsvoorstel voorzag in een wens van de Raad voor de rechtspraak. Het wetsvoorstel kreeg bij de stemming op 3 april 2018 geen meerderheid in de Tweede Kamer. Daarmee was het onderwerp van financiering van de rechtspraak niet van de agenda. Bij motie van 31 oktober 2019⁷ heeft de Eerste Kamer de regering verzocht een onafhankelijk onderzoek te laten verrichten naar de mogelijkheden en condities waaronder de continuïteit van de organisaties die de rechtsstaat dienen beter kan worden geborgd en de rechtsstaat duurzaam wordt versterkt. In de komende periode wordt ter uitvoering van deze motie onderzoek verricht. Daarbij wordt ook gekeken naar de bekostiging van de rechtspraak.

Verder heeft de Eerste Kamer op 10 maart 2020 een motie aangenomen waarin de Algemene Rekenkamer wordt verzocht te onderzoeken en te adviseren hoe de onafhankelijkheid van de rechtspraak beter kan worden geborgd in de begrotingssystematiek⁸. De uitkomsten van deze onderzoeken moeten worden afgewacht.

In de begeleidende brief van 20 mei 2020 staat dat «De eerbiediging van de rechtsstaat essentieel (is) voor het kunnen bestaan van wederzijds vertrouwen tussen de lidstaten; erosie gaat ons allen aan.» De ministers vervolgen met de navolgende conclusie: «Adequate follow-up van de toetsingscyclus zal voor Nederland daarom een belangrijk aandachtspunt zijn».

Graag vernemen de leden van de fractie van GroenLinks naar aanleiding van deze laatste zinsnede van de ministers waaruit een adequate follow-up naar hun oordeel zal moeten bestaan en derhalve wanneer

⁵ Ter inzage gelegd bij de Directie Inhoud.

⁶ Kamerstukken II, 2016–2017, 34 618, nr. 2.

⁷ Kamerstukken I, 2019–2020, 35 300, nr. C.

⁸ Kamerstukken I, 2019–2020, 35 300 VI.

daarvan sprake zal zijn. Tevens vernemen deze leden graag welke bijdrage de ministers voornemens zijn te leveren teneinde deze adequate follow-up te bewerkstelligen.

Voor het kabinet betekent adequate follow-up dat aspecten van rechtsstatelijkheid die voor verbetering vatbaar zijn onderwerp van bespreking zijn. In de eerste plaats zal dit gebeuren in het kader van de reguliere rechtsstaaldialoog die jaarlijks in de Raad Algemene Zaken plaatsvindt. Dat zou kunnen in de vorm van een peerreview die lidstaten in dat kader bij toerbeurt ondergaan. Het Duits Voorzitterschap heeft hiertoe voorgesteld in het najaar een landspecifieke dialoog in de Raad Algemene Zaken te voeren, grotendeels gebaseerd op het eerdere Belgisch-Duitse voorstel waarover de Tweede Kamer vorig jaar nader is bericht⁹. Het kabinet zet er tevens op in dat ook in de JBZ-raad een dialoog zal worden gevoerd over rechtsstatelijkheid gebaseerd op elementen uit de toetsingscyclus die binnen de bevoegdheid van die Raad vallen.

De leden van de CDA-fractie hebben de rapportage van de regering met belangstelling gelezen. Zij hebben nog wel een enkele vraag. Zien deze leden het goed, dat de regering nog zoekende is naar effectieve instrumenten en coalities met andere regeringen om uiteindelijk consequenties te verbinden voor landen waar de Europees overeengekomen rechtsstatelijke beginselen stelselmatig worden geschonden?

Het kabinet is uitgesproken voorstander van een koppeling tussen de ontvangst van EU-middelen en de naleving van rechtsstatelijkheidsbeginselen, ook wel bekend als de conditionaliteit t.a.v. rechtsstatelijkheid, gelet op de zorgen die bestaan over de rechtsstaat. Sterke conditionaliteiten zijn voor het kabinet onlosmakelijk verbonden met een moderne EU-begroting. Het kabinet zal zich in de MFK-onderhandelingen blijven inzetten om een zo sterk en effectief mogelijke conditionaliteit inzake rechtsstatelijkheid de eindstreep van de MFK-onderhandelingen te laten halen. Het kabinet vindt hierbij een grote groep lidstaten, de Europese Commissie en het Europees Parlement aan zijn zijde.

Verder maakt het kabinet, waar passend, actief gebruik van het instrument van deelname aan Hofzaken om zijn inzet op rechtsstatelijkheid binnen de Unie te ondersteunen. Het Hof is immers met zijn uitspraken een belangrijke motor voor de rechtsontwikkelingen op dit thema. Ten aanzien van deelname geldt dat Nederland elke Hofzaak op zijn eigen merites beoordeelt. Nederland trekt zoveel mogelijk op in gezelschap van gelijkgezinde lidstaten en zet zich actief in om dit gezelschap tot stand te brengen. Zo neemt Nederland momenteel, samen met een aantal andere lidstaten, deel aan de inbreukzaak van de Europese Commissie jegens Polen ten aanzien van het tuchtregime voor rechters. Het Hof heeft Polen in deze zaak voorlopige maatregelen opgelegd; uitspraak in de bodemprocedure volgt naar verwachting later dit jaar.

Ten aanzien van de lopende artikel 7-procedures geldt dat deze zich op dit moment niet in het stadium bevinden waarbij consequenties verbonden kunnen worden aan stelselmatige schending van rechtsstatelijke beginselen. Desalniettemin gaat van deze procedures wel druk uit richting de lidstaten die dit raakt. Het kabinet blijft zich inzetten voor agendering van de procedures waar dit effectief is.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
S.A. Blok

⁹ Zie ook Kamerbrief inzake het peerreviewmechanisme van 12 maart 2019 (kamerstuk 21 501-02, nr. 1983).